

НАДЛЕЖНОСТА НА УПРАВНОТО СУДСТВО ПРИ ОЦЕНКА НА ЗАКОНИТОСТА НА ПОСТАПКАТА ЗА СТЕКНУВАЊЕ, ОСТВАРУВАЊЕ И ЗАШТИТА НА ПРАВА ОД ИНДУСТРИСКА СОПСТВЕНОСТ

Предавач: м-р Дитурије Елези Незири – судија во Управен суд
diturieelezineziri@hotmail.com

Академија за судии и јавни обвинители „Павел Шатев“- Скопје

26, октомври, 2023 година

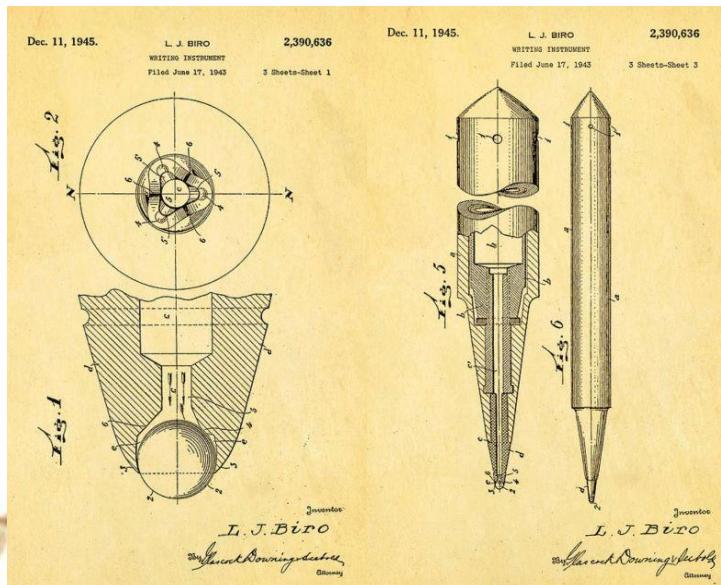

Воведни напомени и статистички податоци за споровите кои се однесуваат на права од индустриска спопственост пред Управниот суд/Вишиот управен суд

Секој продукт или одредена услуга кое ние го користиме во секојдневниот живот е резултат на еден долг ред на активности и процедури, за да биде денес како што изгледа или услуга каква ние ја добиваме.

Воопшто за индустриската сопственост...

Пример: **обично пенкало за пишување (Познатата патента на *Ladislao Biro*)**

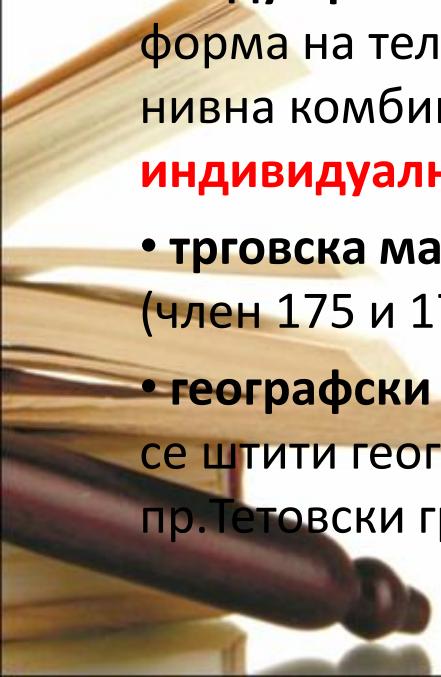
Правна регулатива во управно - судската заштита

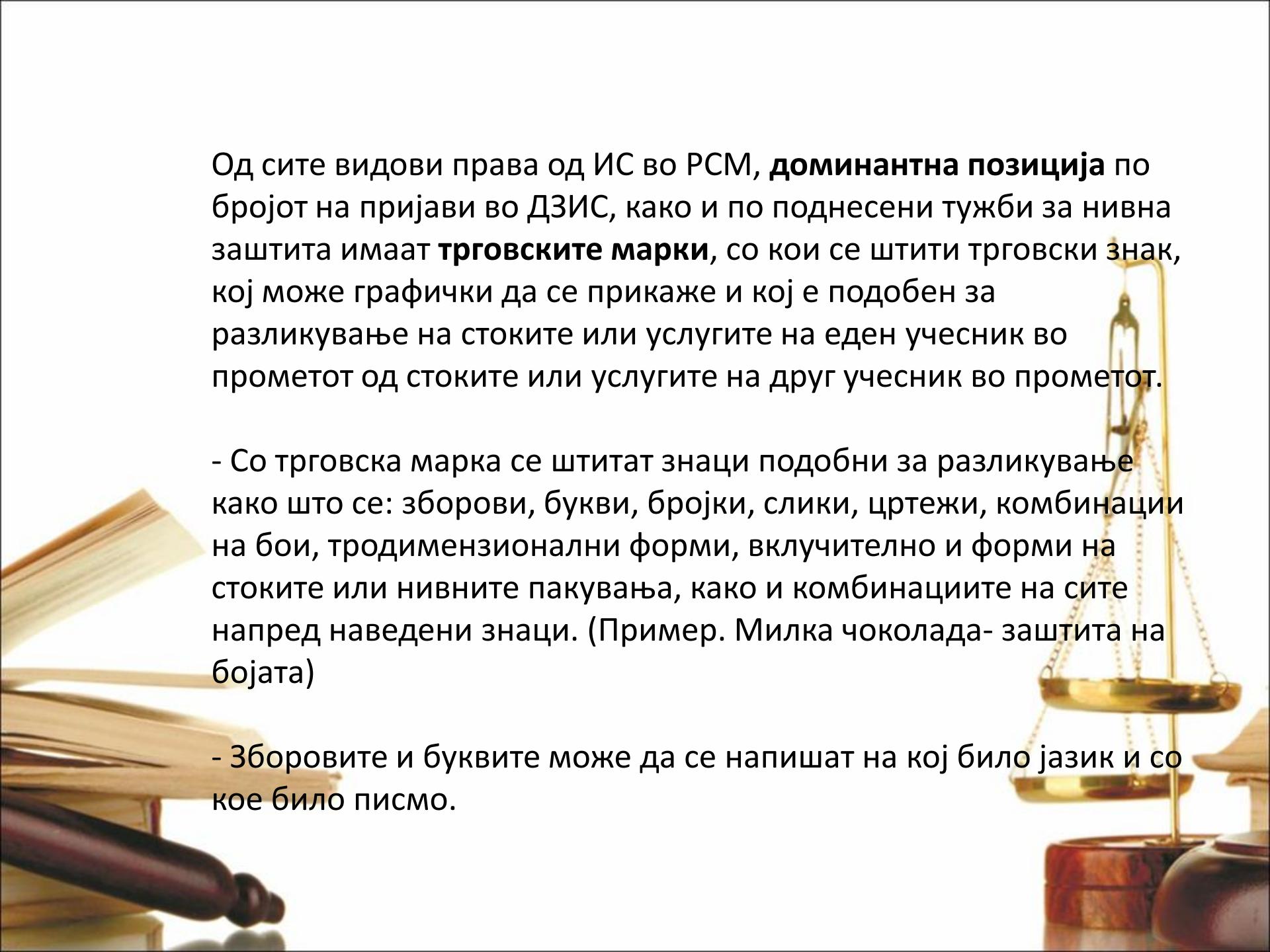
- Закон за индустриска сопственост
- Закон за општата управна постапка
- Закон за управните спорови
- Меѓународни ратификувани договори и конвенции опфатени во член 2 од ЗИС
- Како и други закони од националното законодавство кои наоѓаат примена при стекнувањето, остварувањето и заштитата на правата од индустриска сопственост (ЗОО, ЗПП, итн.).

Права од индустриска сопственост (Член 2 од ЗИС)

Права од индустриска сопственост се права од интелектуални творби и економски врски од областа на индустријата и трговијата, вклучително и земјоделството, права од ИС се:

- **патент**, - со патент се штити пронајдок во сите области на технологијата, ако е нов, ако содржи инвентивен придонес и ако може да се применува во индустријата. (член 25 од ЗИС)
- **индустриски дизајн**, - со индустриски дизајн се штити нова форма на тело, слика, цртеж, контура, композиција на бои или нивна комбинација-дизајн./два кумулативни услови **новост** и **индивидуалност**/(член 127, 12 и 129 од ЗИС)
- **трговска марка**, - со трговска марка се штити трговски знак . (член 175 и 176 од ЗИС)
- **географски назив - ознака на потеклото и географска ознака –** се штити географскиот назив.(член 226,227 и 228 од ЗИС)
пр.Тетовски грав,кочански ориз

Од сите видови права од ИС во РСМ, **доминантна позиција** по бројот на пријави во ДЗИС, како и по поднесени тужби за нивна заштита имаат **трговските марки**, со кои се штити трговски знак, кој може графички да се прикаже и кој е подобен за разликување на стоките или услугите на еден учесник во прометот од стоките или услугите на друг учесник во прометот.

- Со трговска марка се штитат знаци подобни за разликување како што се: зборови, букви, бројки, слики, цртежи, комбинации на бои, тродимензионални форми, вклучително и форми на стоките или нивните пакувања, како и комбинациите на сите напред наведени знаци. (Пример. Милка чоколада- заштита на бојата)
- Зборовите и буквите може да се напишат на кој било јазик и со кое било писмо.

Зошто ТМ се значајни за успехот на едно претпријатие ?

- ТМ во многу аспекти се и ликот на претпријатието Освен што се користат за **идентификација на претпријатието**,(им дозволува на потрошувачите на полесен начин да го идентификува нивниот производ), исто така ТМ дава една **гаранција за постоечки квалитет** на продуктот или услугата. (избор на тм, заштита , користење за реклами и Злоупотреби ... Реклами слично..) (види видео бр.1 реклама за mercedes)
 - Избор и креирање на ТМ
 - Постојат специјални компании за креирање на ТМ за вашите потреби , но пред се треба да има предвид исполнетоста на условите за истата да биде регистрирана :
 - критериумите за да биде една ТМ регистрирана, треба да биде доволно различна, за да може посечниот потрошувач да ја разликува од другите ТМ од истата категорија ..
1. **Оригинални зборови**, - зборови без некое значење на било кој јазик (KODAK, EXXON, и др.), предност кај овие ТМ е дека може лесно да се заштитат бидејќи се лесно препознатливи, но негативната страна е дека не се лесно запамтиливи и бараат голем маркетинг..
 2. **Арбитрани трговски марки** – се трговски марки кои кои содржат зборови кои имаат значење на одреден јазик, значењето на зборовите може и да нема поврзаност со продуктот на ТМ, пример (Apple за компјтери , телефони..) предност кај овие ТМ е дека може лесно да се заштитат, се лесно препознатливи, но бараат голем маркетинг, во делот на поврзаноста на името на ТМ со продуктите...
 3. **Сугестивни трговски марки**, - се марки кои претендираат на еден или повеќе атрибути на производот... Овој тип на марки делуваа и како маркетинг и создава директна врска кај потрошувачите помеѓу ТМ и посакуваните квалитети на производот. Негативна страна , ивната заштита согласно националните законодавства.. (дескриптивна и недоволно различна .

Против решенијата на ДЗИС кои се конечни, со кои се одлучува за права од индустриска сопственост, тужба може да поднесе секоја незадоволна странка од одлуката (член 20 од ЗИС) (ТМ член 197 став 1 од ЗИС)

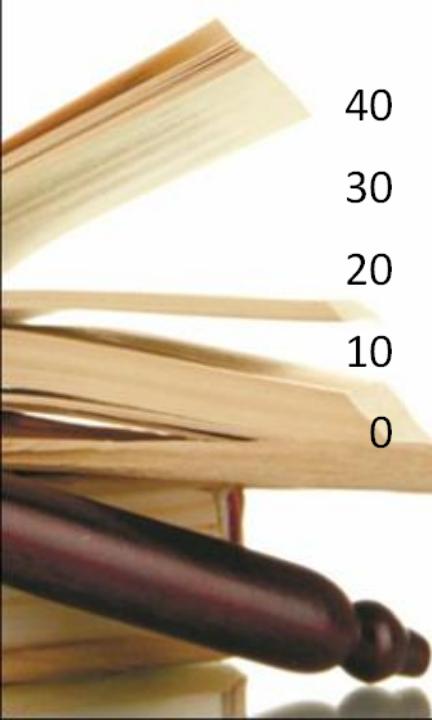
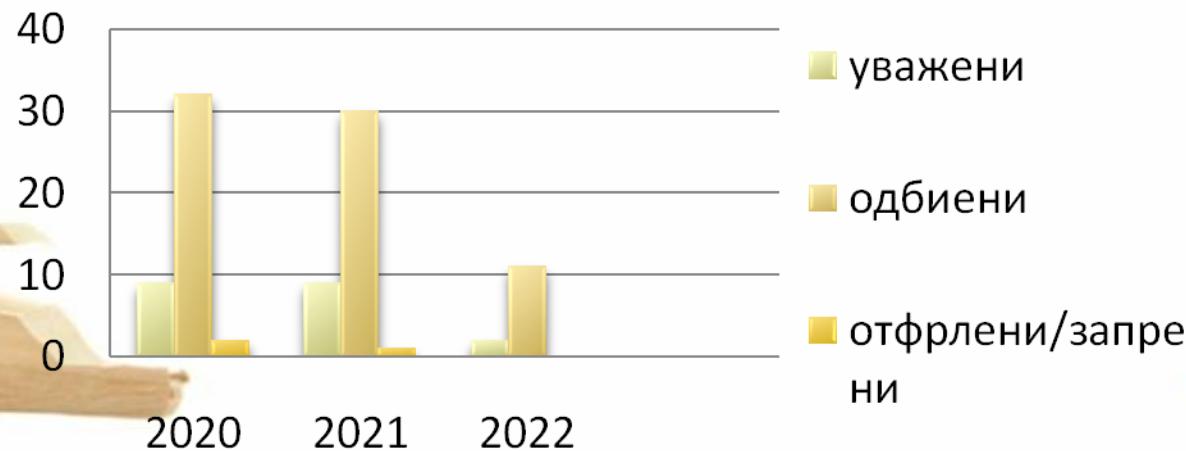
Поврзаноста со надлежноста на упрвното судство произлегува од **член 2** од Законот за управни спорови („Службен весник на РСМ“ бр.96/2019), според кое во управен спор се обезбедува **судска заштита** на правата и правните интереси на физичките и правните лица против **поединечни управни акти и дејствија на јавните органи** во согласност со овој закон.

- Согласно **член 3 став 1 и 2** од истиот закон, во управен спор судот одлучува за: 1) законитоста на **конечните поединечни управни акти** кои директно влијаат на правниот статус на тужителот, односно со кои се решава за правата, обврските и правните интереси на тужителот, 2) законитоста на пропуштањето на јавните органи да одлучат во законскиот рок за правата, обврските и правните интереси на тужителот (управен спор за молчење на администрацијата).

Управен суд

Управен суд	2020	2021	2022
Број на тужби од областа на индустриската сопственост	43	41	22
Број на решени тужби	44	40	13

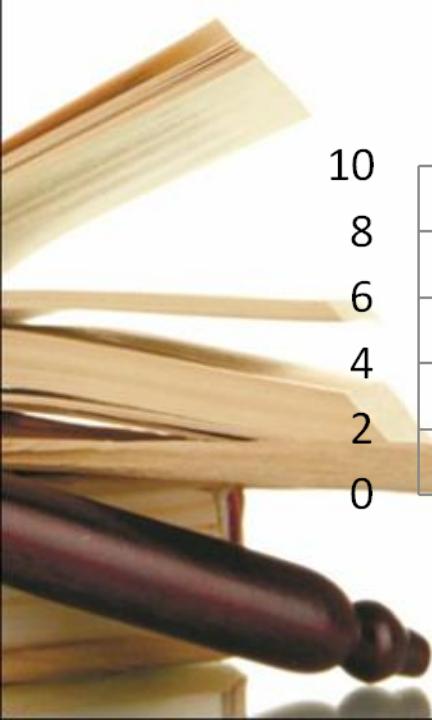
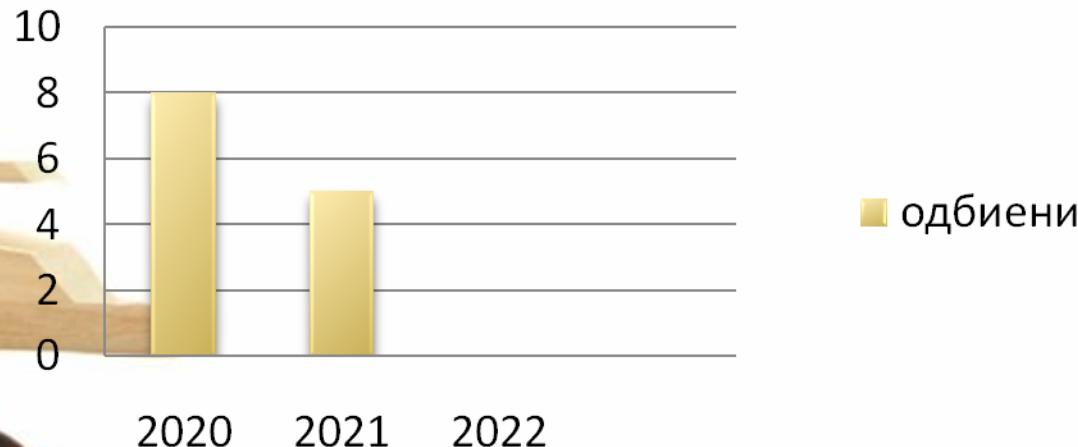
Вид на одлуки по тужби

Виш управен суд

Виш управен суд	2020	2021	2022
Број на жалби од областа на индустриската сопственост	10	23	8
Број на решени жалби	8	5	/

Вид на одлуки по жалби

Постапката по тужба за управен спор се одвива во две фази и тоа **претходна постапка** по тужба и **редовна постапка** по управен спор.

- Во претходната постапка не се одлучува за тужбените барања и суштинските работи на спорот, туку се разгледува дали се исполнети т.н. процесни претпоставки, односно формалните услови за водење управен спор.
- Во редовната постапка се одлучува по управниот спор и се донесува одлука со која се решава за управната работа (полна јуризидикција) или по исклучок се цени само законитост на оспорениот акт .

Користени начела на управен спор се : **Начело на законитост, сослушување на странките, усна расправа, на контрадикторност и пропорционалност, начело на ефикасност** и слични..

Во редовната постапка по управниот спор најпрвин се спроведува начелото на контрадикторност и пропорционалност...

- **Исклучоци кога не може да се води управен спор** (член 6 од ЗУС)
Управен спор не може да се поведе во работи во кои судската заштита е обезбедена вон управен спор. (парнична постапка)
- **Странки во управен спор** (член 19 од ЗУС)
Странки на управниот спор се тужител(подносител на пријава), тужен(ДЗИС) и заинтересирано лице(подносителот на порано пријавената трговска марка и носителот на порано регистрирана трговска марка)
- **Тужител**
Тужител е физичко или правно лице кое смета дека му е повредено право или правен интерес со конечен управен акт донесен во управна постапка, како и со непостапување на јавен орган во законски утврдениот рок (подносител на пријава)
- **Тужен**
Тужен е јавниот орган чиј акт или дејствие се оспорува(ДЗИС).
- **Заинтересирано лице**
Заинтересирано лице е секое физичко или правно лице на кое поништувањето, укинувањето или изменувањето на оспорениот акт или дејствие му штети на некое негово право или правен интерес. Судот по службена должност или по предлог на странките ќе го повика заинтересираното лице да се вклучи во постапката. ќе ги извести странките за вклучувањето на заинтересираното лице во управниот спор,ЗЛ има положба на странка.

- **Поведување на управен спор** (причини за тужба: погрешна примена на материјално право, неутврдена фактичка состојба и повредени правилата на постапката при донесување на оспореното решение)
- **Рок** за поднесување на тужба 30 дена од приемот на оспореното решение;
- **Одложно дејство на тужбата, времена мерка** – тужбата нема суспензивно дејство (член 28 и 29 од ЗУС)
- Оценка на **уредноста на тужбата**
писмено уредување
- Оценка на **претпоставките за водење на управен спор** (член 32 од ЗУС)

Судот ќе ја отфрли тужбата со решение, доколку не се исполнети условите за водење на управен спор, односно доколку утврди дека:

- 1) тужбата е поднесена **ненавремено** или **предвреме**;
- 2) оспорениот акт, дејствие или управен договор **не засега некое право или правен интерес на тужителот**;
- 3) против управниот акт или дејствие кој се оспорува со тужбата **можело да се изјави жалба**, а истата воопшто не е изјавена или не е навремено изјавена;
- 4) предвидена е **друга судска заштита** надвор од управен спор;
- 5) се работи за управен предмет за кој **не може да се води управен спор**, актот кој се оспорува не е управен акт или
- 6) **веќе постои правосилна одлука** донесена во управен спор за истата работа.

Судот ќе ја отфрли тужбата во секој стадиум на постапката.

- Одлучување во спорот **без расправа** (член 38 од ЗУС)
 - модел одлука
 - доколку тужителот ја оспорува примената на материјалното право
 - се одлучува со решение, освен за времена мерка и
 - оспорениот акт содржи такви суштествени недостатоци, поради што ќе го поништи таквиот акт.

- **Повлекување** на тужбата
- **Донесување на друг управен акт од страна на јавниот орган**
(член 42 од ЗУС)
- **Претходно прашање** - Прекинување на постапката поради претходно прашање (модел одлуките)
- **Запирање** на постапката
 - поради смрт или престанок на тужителот во спорови за права кои не се преносливи на наследниците или правните следбеници или
 - ако тужителот ја повлече тужбата

Доколку се исполнети сите претпостави за водење на управен спор, Судот одлучува по поднесената тужба, по одржана расправа, освен кога е тоа поинаку уредено со Законот за управните спорови.

- Закажување на расправа
- *Расправа*
- Судот по правило закажува само едно рочиште за расправа заради изведување на докази (член 37, став 5 од ЗУС). (примери за неоправдани одлагања на рочиштата)

Одлучување по тужбеното барање

- Судот одлучува во границите на тужбеното барање, но не е врзан со причините на тужбата.
- На причините за ништовност на управниот акт, судот внимава по службена должност.
- Судот одлучува во спорот врз основа на слободна оценка на доказите.
- Судот ќе ги земе предвид сите факти утврдени во управната постапка за донесување на оспорениот акт.
- Судот може и самиот да утврдува факти за кои смета дека се неопходни за донесување на одлуката.
- Странките може да изнесуваат нови факти и да предлагаат нови докази на расправа, само ако без своја вина не биле во можност да ги изнесат, односно предложат во тужбата и одговорот на тужбата или во дотогашниот тек на постапката.
- Деколку странката без своја вина не е во можност да ги достави доказите, судот може да ги обезбеди истите.
- Судот ќе ги изведува доказите во согласност со правилата на доказната постапка во парничната постапка

Причини поради кои најмногу се тужи, односно се поднесува тужба против одлуките на ДЗИС пред Управен суд, конкретно за ТМ

Апсолутните причини за одбивање на пријавата (член177 од ЗИС)

Релативни причини за одбивање на пријавата (член178 од ЗИС) и

Огласување за ништовно на решение за признавање на правата од индустриска сопственост (ТМ), поради постоење на пречки за признавање предвидени во членосите 177 и 178 од ЗИС.

Апсолутните причини за одбивање на пријавата (член 177 од ЗИС)

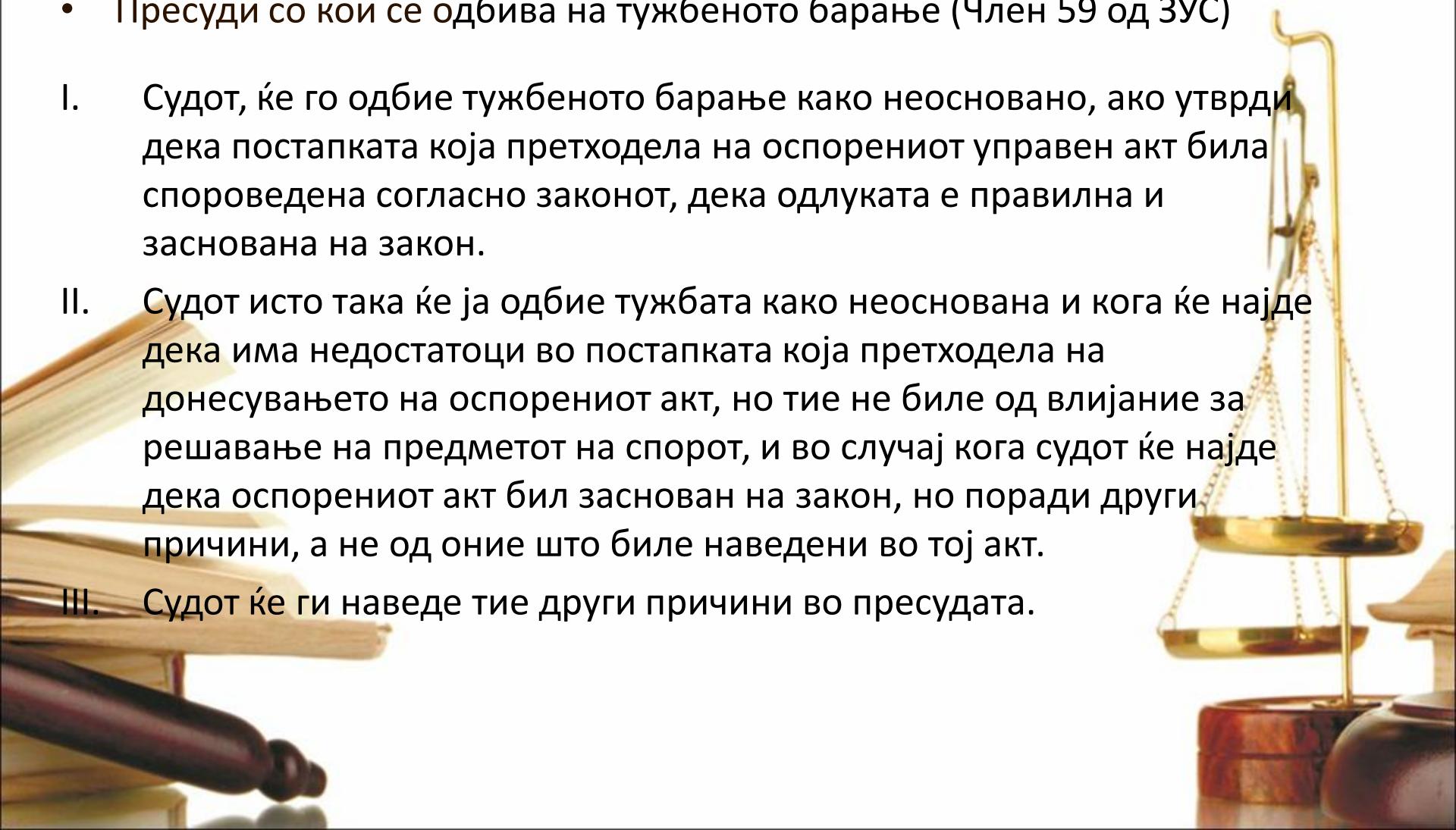
- Со трговска марка не може да се заштити знак:
 - 1) чие објавување или употреба е спротивна на јавниот поредок или на моралот;
 - 2) кој не може графички да се прикаже;
 - 3) кој не е дистинктивен, односно подобен за разликување на стоките и услугите во прометот; (кент/кено)
 - 4) кој го означува само видот на стоките, односно услугите, нивната намена, времето или начинот на производство, географското потекло, квалитетот, цената, количеството и тежината;
 - 5) кој станал вообичаен во секојдневниот говор или во востановената трговска практика за означување на определен вид стоки, односно услуги; (тазе)
 - 6) кој се состои исклучиво од форма која произлегува од видот на стоките или форма на стоките потребна за постигнување на определен технички резултат, или форма која им дава суштествена вредност на стоките;
 - 7) кој со својот изглед може да создаде забуна во прометот, а особено да го доведе во заблуда просечниот потрошувач во поглед на географското потекло, видот, квалитетот или другите својства на стоките или услугите;(турист)
 - 8) кој содржи или се состои од географска ознака која служи за означување на вина или жестоки алкохолни пијалаци, доколку пријавениот знак се однесува на вина и жестоки алкохолни пијалаци кои не се од тоа географско подрачје;
 - 9) кој содржи печат или штембил, официјални знаци или пунци за контрола и гаранција на квалитетот или ги имитира;
 - 10) кој содржи државен или друг јавен грб, знаме или амблем, назив или кратенка на називот на некоја меѓународна организација, како и нивна имитација, во смисла на членот 6-тер од Париската конвенција, освен со дозвола на надлежниот орган на односната држава или организација; (Министерството за правда)
 - 11) кој го содржи називот или кратенката на називот, државниот грб, знамето, амблемот или друг службен знак на Република Македонија, како и нивна имитација, освен со дозвола на надлежен орган на државната управа;
 - 12) кој содржи или имитира лик или име на историска или умрена знаменита личност од РСМ, освен со дозвола на надлежен орган на државната управа; (Министерството за правда)
 - 13) кој содржи или имитира име, облик или друг препознатлив дел на заштитено културно наследство на РСМ, освен со дозвола на надлежен орган на државната управа; (Управа за заштита од културно наследство)
 - 14) кој содржи религиозни симболи или ги имитира

Релативни причини за одбивање на пријвата (член178 од ЗИС) и

- Со трговска марка не може да се заштити ниту знак:
 - кој е **идентичен со порано пријавена или регистрирана трговска марка на друго лице за ист вид стоки или услуги, и**
 - кој е **идентичен или сличен со порано пријавена или регистрирана трговска марка на друго лице за ист или сличен вид стоки, односно услуги, доколку таа сличност може да создаде забуна кај просечниот потрошувач, вклучително и можност од асоцијација со порано пријавената или порано регистрираната трговска марка.**
- Порано пријавената трговска марка ќе биде причина за одбивање во смисла на ставот (1) на овој **член само доколку биде регистрирана.** (сушаш)
- Со трговска марка не може да се заштити ниту знак кој е идентичен или сличен со порано регистрирана трговска марка на друго лице, за стоки, односно услуги кои не се идентични, ниту слични со стоките, односно услугите за кои знакот е пријавен, доколку порано регистрираната трговска марка има репутација во РСМ и доколку употребата на тој знак без оправдана причина би претставувала нелојална конкуренција или би му наштетила на дистинктивниот карактер или на репутацијата на трговската марка.(нокаут)
- Со трговска марка не може да се заштити ниту знак со кој се повредуваат порано стекнатите права на:
 - 1) носителот на трговска марка регистрирана во некоја земја членка на Париската унија или на СТО, за која во Република Македонија неговиот застапник, односно претставник поднел пријава без негова согласност;
 - 2) физичко лице чие име, презиме или лик е идентичен или сличен со објавениот знак;
 - 3) носителот на порано заштитено право од индустриска сопственост, ако предметот на тоа право е идентичен или сличен со објавениот знак и
 - 4) лицето кое има авторско право на дело кое е идентично или слично со објавениот знак.
- Со трговска марка не може да се заштити ниту знак кој е идентичен или сличен со трговската марка чија важност престанала поради поминатиот рок на важење, а носителот на правото во предвидениот рок не поднел барање за продолжување на важењето и не го платил пропишаниот надоместок, доколку пријавата на трговска марка е поднесена пред истекот на девет месеци, сметајќи од денот на престанокот на важноста на трговската марка, освен ако заштита на тој знак не бара носителот

По оценување на основаноста на туженото барање, врз основа на сопственото убедување и оцената на правните и фактичките прашања, судот може да го **одбие или усвои** тужбеното барање

- Пресуди со кои се одбива на тужбеното барање (Член 59 од ЗУС)
 - I. Судот, ќе го одбие тужбеното барање како неосновано, ако утврди дека постапката која претходела на оспорениот управен акт била спроведена согласно законот, дека одлуката е правилна и заснована на закон.
 - II. Судот исто така ќе ја одбие тужбата како неоснована и кога ќе најде дека има недостатоци во постапката која претходела на донесувањето на оспорениот акт, но тие не биле од влијание за решавање на предметот на спорот, и во случај кога судот ќе најде дека оспорениот акт бил заснован на закон, но поради други причини, а не од оние што биле наведени во тој акт.
 - III. Судот ќе ги наведе тие други причини во пресудата.

Усвојување на тужбеното барање Член 60

- Ако судот најде дека оспорениот управен акт е незаконит, со пресуда ќе го усвои тужбеното барање, ќе го поништи оспорениот поединечен управен акт и самиот ќе ја реши управната работа (пресуда во спор на полна юрисдикција), при што пресудата во целост го заменува поништениот поединечен акт.
- Ако судот најде дека јавниот орган во утврдениот рок не го донел поединечниот акт кој според прописите требало да биде донесен, со пресудата ќе го усвои тужбеното барање и самиот ќе ја реши управната работа.
- По исклучок, судот ќе го поништи оспорениот поединечен управен акт и ќе го врати на повторно одлучување на органот кој го донел, и тоа: - доколку тужениот орган решавал по слободна оценка или доколку природата на управната работата не дозволува одлучување во полна юрисдикција, односно не може целосно да ги утврди фактите по суштинските прашања и треба во управната постапка да се утврди вистинската фактичка состојба.
- Ако судот најде дека оспорениот управен акт бил донесен од страна на ненадлежен орган, со пресудата ќе го прогласи таквиот акт за ништовен.
- Доколку судот го поништи управниот акт и предметот го врати на органот кој го донел управниот акт, во пресудата ќе му нареди на тужениот орган да донесе поединечен акт во рок од 15 дена по правосилноста на пресудата.(5)
- Кога судот постапува по изјавена тужба против управен акт кој еднаш бил поништен и вратен на повторно решавање пред првостепениот орган согласно став 5, постапувајќи по тужбата должен е самиот да ја реши управната работа, при што пресудата во целост го заменува поништениот поединечен акт.
- Ако одговорното или овластеното лице, од неоправдани причини, не постапи согласно одредбите на ставот (5) на овој член, судот по предлог на тужителот или по службена должност ќе му изрече парична казна во износ од 20% од месечната плата на тоа лице.

Жалба како редовен правен лек, може да се изјави во рок од 15 дена од денот на доставувањето на пресудата. Суспензивно дејство за пресудата да стане правосилна во делот што се побива со жалбата.

- Жалбата не е дозволена против пресуда со која поединечниот управен акт е поништен или е прогласен за ништовен и предметот е вратен на повторно постапување на јавниот орган, како ни против пресуда со која судот му наложил на јавниот орган да го донесе поединечниот акт кој не бил донесен во утврдениот рок.
- Во жалбата не можат да се изнесуваат нови факти ниту да се предлагаат нови докази, освен ако се однесуваат на суштествени повреди на одредбите на постапката поради кои може да се изјави жалба. (6) За жалбата против пресудата одлучува Вишиот управен суд како второстепен суд

Причини поради кои може да се побива пресудата (Член 70 од ЗУС)

- Пресудата на Управен суд може да се побива со жалба:
- поради суштествена повреда на одредбите на постапката;
- поради погрешно или нецелосно утврдена фактичка состојба и
- поради погрешна примена на материјалното право.

Одлуки на второстепениот суд по жалба

- Вишиот управен суд, со пресуда ќе ја одбие жалбата како неоснована и ќе ја потврди првостепената пресуда;
- Вишиот управен суд со решение ќе ја укине првостепената пресуда и и ќе го врати предметот на Управиот суд, или (сам ќе ја реши управната работа)
- Вишиот управен суд со пресуда ќе ја преиначи првостепената пресуда.

Вонреден правен лек

Повторување на постапка на судски одлуки

Постапката што со одлука на судот е завршена правосилно може, по предлог од странката, да се повтори, ако:

- 1) странката дознае за нови факти или најде или стекне можност да употреби нови докази врз основа на кои за странката можела да биде донесена поповолна одлука, доколку тие факти или докази биле употребени во поранешната постапка;
- 2) Европскиот суд за човекови права со правосилна пресуда констатирал повреда на Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи или донел одлука врз основа на едностраница изјава на државата за признавање на повреда на Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи;
- 3) пресудата е заснована на претходно прашање кое надлежниот суд или друг јавен орган дополнително поинаку го решил во битните точки;
- 4) судската одлука е резултат на кривично дело сторено од судија или судски службеник;
- 5) судската одлука е заснована на фалсификувана исправа или во која е заверена невистината содржина, или одлуката на судот се заснова на лажно сведочење на сведок, вештак или странка;
- 6) при донесувањето на одлуката учествувал судија кој според закон морал да биде изземен, односно кој со решение на судот бил изземен.
- 7) на заинтересираното лице не му била дадена можност да учествува во управниот спор.

По предлогот за повторување на постапката решава судот што ја донел одлуката на која се однесува причината за повторување. Предлогот за повторување на постапката се поднесува до судот што ја донел одлуката во прв степен. **Рок за поднесување (30-90- една година)**

Пресуда по барањето за повторување на постапката

**Дали има прашања за досегашното
излагање?**

**Дали одлуките на Управниот суд се доволно и
соодветно законски објаснети?**

**Дали со различниот начин на постапување за слични
ситуации се обезбедува правна сигурност и
заштита на странките од една страна и
јавните органи од друга страна, како посакувана
цел и вредност на правниот систем?**

Што заклучува Управниот суд при одлучување?

Имајќи го предвид бројот на поднесени тужби од областа на индустриската сопственсот за последните три години (2020, 2021 и 2022) пред Управниот суд, произлегува дека мал е процентот на барања за управна судска заштита пред Управниот суд во сооднос со решенијата што ги донесува ДЗИС по поднесени пријави за регистрирање на ТМ.

Од друга страна имајќи го предвид исходот на управните спорови за последните три години (2020, 2021 и 2022) произлегува дека мал е процентот на предмети каде Управниот суд наоѓа поврена на материјалното право или погрешна утврдена фактичка состојба од страна на ДЗИС. (различниот начин на постапување за слични ситуации)

Од статистичките анализи на одлуките на Вишиот управен суд, во последните три години (2020, 2021 и 2022), во однос на одлуките по управните спорови од ИС во постапката пред Управниот суд, кои 100% се потврдени се заклучува дека Управниот суд доследно ги почитува позитивните законски прописи од дадената област при одлучување по тужбите на тужителите (ЗИС, ЗУС, ЗПП и др.)

Анализа на конкретни примери од судската пракса од областа на ИС

- „автомобил на годината“
- „турист“
- “нокаут“
- „суташ“ и др.

Заклучоци и препораки

- ДЗИС нема еднаква пракса во однос на одлучувањето по поднесени пријави за ТМ

- Предвид наведеното, за надминвање на оваа ситуација е потребно да се дополнат, постоечките законски одредби, со наведување на прецизен начин на оценување на условите за регистрација на правата од индустриската сопственост или донесување на соодветни подаконски акти за секое право од индустриска сопственост, каде целосно ќе бидат уредени условите за регистрација.

**Ви благодарим
на вниманието!**

